
AUTOR

ppłk dypl. inż. Marek Gryga
m.gryga@akademia.mil.pl
Wydział Wojskowy, ASzWoj

ZASADY I MOŻLIWOŚCI UŻYCIA WOJSK SPECJALNYCH RP W ASPEKCIE ZAGROŻEŃ O CHARAKTERZE TERRORYSTYCZNYM

Słowa klucz: Wojska Specjalne, struktura Wojsk Specjalnych, użycie
Wojsk Specjalnych podczas zagrożeń terrorystycznych

Wstęp

Od momentu rozpadu dwubiegunowego porządku światowego na przełomie lat 80. i 90. ubiegłego wieku możemy zaobserwować dynamiczne zmiany w środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego. Są one niewątpliwie spowodowane wybuchem szeregu konfliktów lokalnych zarówno w Afryce, jak i na Bliskim oraz Środkowym Wschodzie, a także próbami zmian w postzimnowojennym porządku światowym przez niektóre państwa, takie jak np. Federacja Rosyjska. Towarzyszący im postęp globalizacji powoduje, że zdarzenia mające wymiar lokalny często mają wpływ na sytuację regionalną (a nawet globalną). Najlepszym tego przykładem jest migracja ludności z obszarów dotkniętych zarówno konfliktami zbrojnymi, jak i niskim poziomem życia do państw Unii Europejskiej. Spowodowało to destabilizację w zakresie szeroko pojmowanego bezpieczeństwa. Wskazanym przez autora zmianom towarzyszy szereg zagrożeń, w tym również mających charakter terrorystyczny, czego najlepszymi przykładami są zamachy w Paryżu, Nicei czy też Brukseli.

Polska jako państwo będące zarówno członkiem Unii Europejskiej, jak i NATO, choć jeszcze nie doświadczyła zdarzeń o charakterze terrorystycznym, musi być na nie przygotowana. Skłaniają ku temu przekonaniu incydenty i zamachy o charakterze terrorystycznym za naszą zachodnią granicą¹, która zgodnie z układem Schengen ma charakter otwarty. Równie istotne są wydarzenia o podobnym charakterze na Ukrainie, które miały miejsce od 2014 r. Stąd nasze państwo musi być w gotowości do wykorzystania szeregu narzędzi do przeciwstawienia się tego typu zagrożeniom. Narzędziem takim są Siły Zbrojne, których jedną z misji jest wsparcie bez-

¹ Tylko w 2016 r. doszło do takich zdarzeń m.in. w Berlinie, Ansbach, Würzburgu, Monachium czy Essen.

pieczeństwa wewnętrznego państwa oraz udzielenie pomocy społeczeństwu. Wojska Specjalne RP, będąc częścią Sił Zbrojnych, posiadają szereg zdolności pozwalających wykorzystać je do zapewnienia bezpieczeństwa obywateli naszego kraju.

Przedmiotem rozważań autora w tym artykule będą zasady i możliwości użycia Wojsk Specjalnych RP w aspekcie zagrożeń terrorystycznych. W związku z przedmiotem badań celem artykułu jest rozwiązanie problemu badawczego wyrażonego w pytaniu: W jaki sposób wykorzystać Wojska Specjalne naszego państwa do przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym?

Mając na uwadze specyfikę tematu, autor wykorzystał w procesie badawczym metody teoretyczne. Zasadniczy element poznawczy uzyskano w wyniku analizy treści literatury przedmiotu oraz poprzez wnioskowanie. Z metod praktycznych wykorzystano wyniki obserwacji bezpośredniej uczestniczącej, prowadzonej w sposób niestandardowy.

Akty prawne normujące użycie Wojsk Specjalnych RP w przeciwdziałaniu zagrożeniom o charakterze terrorystycznym

Użycie Sił Zbrojnych RP, a w tym także Wojsk Specjalnych, do wsparcia bezpieczeństwa wewnętrznego państwa oraz udzielenia pomocy społeczeństwu normuje szereg aktów prawnych. Z punktu widzenia przeciwdziałania zagrożeniom o charakterze terrorystycznym do najważniejszych z nich należy zaliczyć:

- *Ustawę z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych* (Dz. U. z 2016 r., poz. 904);
- *Ustawę z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji* (Dz. U. z 2015 r., poz. 355);
- *Ustawę z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej* (Dz. U. z 2013 r., poz. 628);
- *Ustawę z dnia 4 września 2008 r. o ochronie żeglugi i portów morskich* (Dz. U. z 2016 r., poz. 49);
- *Ustawę z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej* (Dz. U. z 1990 r., nr 78, poz. 462);
- *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 lipca 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu organizacji współdziałania oddziałów i pododdziałów Policji z oddziałami i pododdziałami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w przypadku wprowadzenia trzeciego lub czwartego stopnia alarmowego* (Dz. U. z 2016 r., poz. 1087);
- *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 lipca 2016 r. w sprawie użycia oddziałów i pododdziałów Policji oraz Sił Zbrojnych Rzeczypospoli-*

tej Polskiej w razie zagrożenia bezpieczeństwa publicznego lub zakłócenia porządku publicznego (Dz. U. z 2016 r., poz. 1090);

- *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 października 2015 r. w sprawie użycia sił Straży Granicznej oraz oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa publicznego lub zakłócenia porządku publicznego w zasięgu terytorialnym przejścia granicznego oraz w strefie nadgranicznej* (Dz. U. z 2015 r., poz. 1575);

- *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2010 r. w sprawie trybu postępowania i sposobu współdziałania organów w celu zapobieżenia niebezpieczeństwu grożącemu statkom, obiektom portowym i portom oraz związanej z nimi infrastrukturze, powstałego na skutek użycia statku lub obiektu pływającego jako środka ataku terrorystycznego* (Dz. U. z 2015 r., poz. 1139).

Z punktu widzenia problemu podjętego w artykule szczególne znaczenie ma *Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych*, która w sposób jednoznaczny definiuje pojęcia zdarzenia o charakterze terrorystycznym², działań antyterrorystycznych³ oraz działań kontrterrorystycznych⁴. W odniesieniu do stanu prawnego sprzed wydania wymienionej ustawy (zwanej dalej przez autora *Ustawą AT*) stanowi to znaczny postęp. Z punktu widzenia użycia Sił Zbrojnych RP (SZ RP) szczególnego znaczenia nabiera art. 22. Ustawodawca w sposób jednoznaczny określił w nim, że Siły Zbrojne RP mają być użyte do udzielenia pomocy oddziałom i pododdziałom Policji, co wskazuje, że mają pełnić **funkcję wspierającą**. Ponadto zapis dotyczący użycia Sił Zbrojnych zawarty w pkt 1 niniejszego artykułu, a mianowicie: *stosownie do ich przygotowania specjalistycznego, posiadanego sprzętu i uzbrojenia oraz zaistniałych potrzeb*, w sposób jednoznaczny określa, że mają być one użyte zgodnie z ich przeznaczeniem, wyszkoleniem, wyposażeniem i przygotowaniem. Artykuł ten stanowi rów-

² Zdarzenie o charakterze terrorystycznym – należy przez to rozumieć sytuację, co do której istnieje podejrzenie, że powstała na skutek przestępstwa o charakterze terrorystycznym, o którym mowa w art. 115 § 20 *Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny*, lub zagrożenie zaistnienia takiego przestępstwa – art. 2, pkt. 7.

³ Działania antyterrorystyczne – należy przez to rozumieć działania organów administracji publicznej polegające na zapobieganiu zdarzeniom o charakterze terrorystycznym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych przedsięwzięć, reagowaniu w przypadku wystąpienia takich zdarzeń oraz usuwaniu ich skutków, w tym odtwarzaniu zasobów przeznaczonych do reagowania na nie – art. 2, pkt. 1

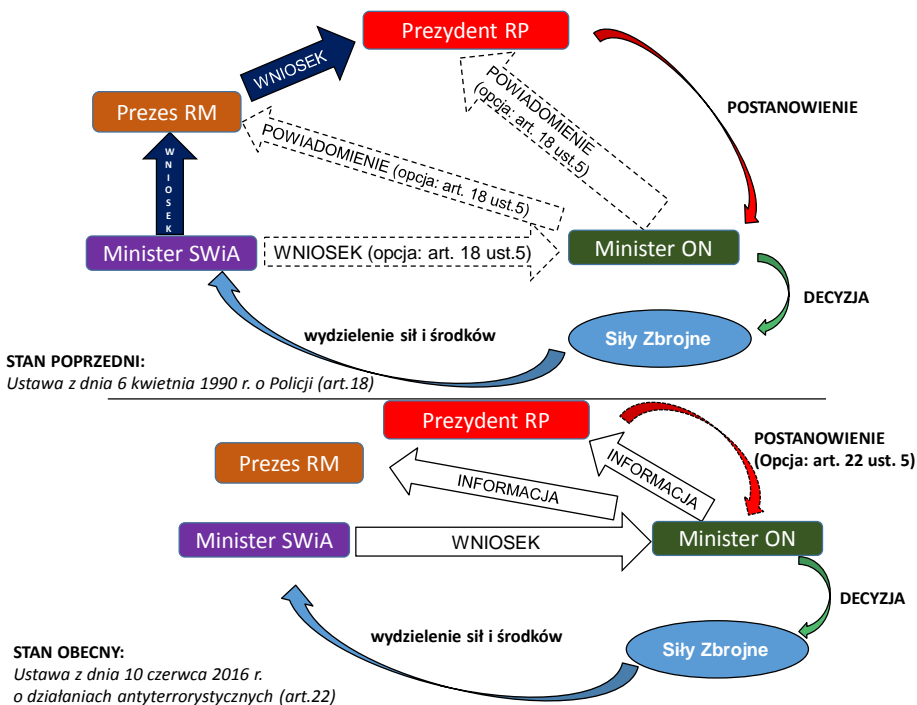
⁴ Działania kontrterrorystyczne – należy przez to rozumieć działania wobec sprawców, osób przygotowujących lub pomagających w dokonaniu przestępstwa o charakterze terrorystycznym, o którym mowa w art. 115 § 20 *Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny* (Dz. U. z 1997 r., nr 88, poz. 553 z późn. zm.) prowadzone w celu wyeliminowania bezpośredniego zagrożenia życia, zdrowia lub wolności osób lub mienia przy wykorzystaniu specjalistycznych sił i środków oraz specjalistycznej taktyki działania – art. 2 pkt. 2.

niez, że użycie SZ RP następuje po wprowadzeniu trzeciego lub czwartego stopnia alarmowego (opisanych w art. 15), a dzieje się to na mocy decyzji Ministra Obrony Narodowej wydanej na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. W porównaniu do poprzedniego stanu prawnego stanowi to bardzo pozytywną zmianę. Oznacza bowiem znaczne skrócenie procesu aktywacji pododdziałów i oddziałów SZ RP wydzielanych do wsparcia Policji, gdyż użycie wojska nie jest już warunkowane postanowieniem Prezydenta RP, które na mocy *Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji* (art. 18) wydawał na wniosek Prezesa Rady Ministrów. Odnosi się to również do aktywacji sił i środków wydzielanych z Wojsk Specjalnych, co umożliwi ich szybsze użycie w porównaniu do poprzedniego stanu prawnego. Zmiana ta jest uwidoczniła na rysunku 1.

Co również istotne, w *Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 21 lipca 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu organizacji współdziałania oddziałów i pododdziałów Policji z oddziałami i pododdziałami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w przypadku wprowadzenia trzeciego lub czwartego stopnia alarmowego* wyszczególniono **zadania dla SZRP**, wśród których wymienia się:

- działania antyterrorystyczne na miejscu zdarzenia o charakterze terrorystycznym, w tym działania **kontrterrorystyczne**;
- osłonę lub izolację określonych obiektów, dróg, wydzielonych ulic lub części miast;
- ochronę obiektów, o których mowa w art. 12, ust. 1, pkt 1 ustawy;
- działania przywracające bezpieczeństwo i porządek publiczny.

Ponadto w Rozporządzeniu określono kompetencje organu koordynującego oraz osób kierujących działaniami kontrterrorystycznymi. Należy przy tym zwrócić uwagę na zapisy, określające, że organ koordynujący określa szczegółowe zadania dla wydzielonych z SZ RP oddziałów i pododdziałów, a kierujący określa sposób realizacji zadań, o których mowa w § 4 ust., 1 pkt 1.

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 1. Różnice w sposobie aktywacji SZ RP w kontekście zagrożeń terrorystycznych

Ustawa AT normuje również zasady użycia siły. Pkt 6, art. 22 wskazuje, że oddziały i pododdziały SZ RP mogą użyć i wykorzystać środki przymusu bezpośredniego na zasadach przewidzianych dla żołnierzy Żandarmerii Wojskowej. Ustawodawca jednak w kolejnym punkcie wskazuje, że w przypadku Wojsk Specjalnych mogą one użyć i wykorzystać **w działaniach kontrterrorystycznych** środki przymusu bezpośredniego i broń palną w sposób przewidziany w art. 3, ust. 2a *Ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 2015 r. poz. 827, z późn. zm.), z zastrzeżeniem dopuszczalności użycia broni palnej w przypadkach określonych w art. 23, ust. 1. Zapis ten ma bardzo istotne znaczenie, gdyż z jednej strony wskazuje kontekst wykorzystania Wojsk Specjalnych, z drugiej – w sposób jednoznaczny określa, że użycie broni i środków przymusu bezpośredniego może **odbywać się na takich samych warunkach jak podczas konfliktu zbrojnego**. Znosi to w znacznej mierze szereg ograniczeń z tego tytułu pod warunkiem przestrzegania prawa międzynarodowego oraz podpisanych przez nasz kraj umów i konwencji. Co więcej, art. 23 *Ustawy* określa możliwość **specjalnego użycia broni** w działaniach kontrterrorystycznych z dopuszcze-

niem intencjonalnego wykorzystania broni palnej ze skutkiem śmiertelnym lub powodującym zagrożenia życia bądź zdrowia przeciwko osobie przeprowadzającej zamach lub biorącej bądź przetrzymującej zakładnika. Istotne jest również, że w takim przypadku nie stosuje się trybu określonego w *Ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej*, co oznacza **zniesienie obowiązku wydawania ostrzeżeń oraz użycia broni w sposób jak najmniej wyrządzającej szkodę wobec osoby przeprowadzającej zamach lub przetrzymującej zakładnika**.

Rozpatrując użycie Wojsk Specjalnych do udzielenie pomocy Policji w przeciwstawieniu się zagrożeniom o charakterze terrorystycznym, nie należy oczywiście zapominać o zapisach *Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji*, które nadal obowiązują. Umożliwiają one bowiem **wcześniejsze użycie pododdziałów i oddziałów Sił Zbrojnych** (a więc także Wojsk Specjalnych) na mocy wydanego przez Prezydenta RP postanowienia przygotowanego na wniosek Prezesa Rady Ministrów, przy czym w przypadkach nie cierpiących zwłoki możliwa jest ich aktywacja w takim samym trybie jak wynikający z *Ustawy AT*. Umożliwia to szybkie zaangażowanie m.in. Wojsk Specjalnych do przeciwstawienia się zagrożeniom o charakterze terrorystycznym jeszcze przed ogłoszeniem trzeciego lub czwartego stopnia alarmowego wynikających z *Ustawy AT*⁵. Możliwe jest również prowadzenie przez nie działań **samodzielnie**. Należy jednak zaznaczyć, że w przypadku podjęcia działań przez pododdziały i oddziały Wojsk Specjalnych na mocy *Ustawy o Policji* ich żołnierzom przysługują **uprawnienia policjantów**.

Analizując użycie Wojsk Specjalnych RP (WS) w kontekście zagrożeń terrorystycznych, nie należy jednak zapominać o możliwości ich użycia do wsparcia Straży Granicznej RP. Formacja ta bowiem odpowiada za ochronę naszych granic, w tym również na mocy *Ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej* współdziałanie z innymi organami i służbami w zakresie rozpoznawania zagrożeń terroryzmem i przeciwdziałania tym zagrożeniom⁶. Odnosi się to również do obszaru morskiego, za który odpowiada Straż Graniczna. Art. 24 *Ustawy AT* w sposób jednoznaczny określa bowiem, że działania antyterrorystyczne mogą być prowadzone również poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, na akwenach w polskiej strefie odpowiedzialności SAR, zgodnie z *Międzynarodową konwencją o poszukiwaniu i ratownictwie morskim, sporządzoną w Hamburgu dnia 27 kwietnia 1979 r.* Ponadto art. 11b *Ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej* w sposób jednoznaczny wskazuje, że w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa publicznego lub zakłócenia porządku publicz-

⁵ *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji*, art. 18, Dz. U. z 2015 r., poz. 355.

⁶ *Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej*, art. 2, pkt 2, ppkt 5d, Dz. U. z 1990 r., nr 78, poz. 462.

nego w zasięgu terytorialnym przejścia granicznego oraz w strefie nadgranicznej, a szczególnie zagrożenia przestępstwem o charakterze terrorystycznym bądź jego dokonania w stosunku do obiektów lub urządzeń Straży Granicznej mogą być użyte **do pomocy** Straży Granicznej oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych. Wydzielenie sił i środków z SZ RP następuje na wniosek Prezesa Rady Ministrów na mocy postanowienia wydanego przez Prezydenta RP. Jednakże w przypadku niecierpiącym zwłoki decyzję o udzieleniu pomocy podejmuje Minister Obrony Narodowej, na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych, określając zakres i formę pomocy oraz zawiadamiając o niej niezwłocznie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Prezesa Rady Ministrów⁷. W art. 11b, ust. 8 Ustawy o Straży Granicznej określono, że **organem koordynującym** wspólne działania Straży Granicznej oraz wydzielanych z Sił Zbrojnych oddziałów i pododdziałów jest **komendant oddziału Straży Granicznej** właściwy ze względu na miejsce działań podejmowanych przez Straż Graniczną oraz oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych bądź **Komendant Główny Straży Granicznej**, jeżeli działania są podejmowane na większym obszarze niż ten przypisany do jednego oddziału Straży Granicznej. Ustawodawca ponadto określił, że jeżeli Straż Graniczna nie dysponuje możliwością skutecznego przeciwdziałania zagrożeniu lub dokonaniu przestępstwa lub uzasadnia to rodzaj zagrożenia, mogą być użyte oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych w **formie prowadzonego samodzielnie przeciwdziałania**⁸. W przypadku udzielenia pomocy Straży Granicznej przez pododdziały i oddziały SZ RP w zakresie użycia siły **żołnierzom przysługują uprawnienia funkcjonariuszy Straży Granicznej**, aczkolwiek w przypadku prowadzonych samodzielnie działań żołnierze mają prawo do użycia broni na zasadach wynikających z art. 3, ust. 2a Ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, co oznacza jej użycie na takich samych zasadach jak w przypadku **udziału w konflikcie zbrojnym**. Co więcej jak stanowi Ustawa o ochronie żeglugi i portów, w celu przeciwdziałania, ograniczenia lub usunięcia zagrożenia dla statków, obiektów portowych lub portów na skutek użycia statku lub obiektu pływającego, w przypadku jeśli Straż Graniczna nie jest w stanie sprostać sytuacji, Minister Obrony Narodowej może wydać decyzję o zastosowaniu na polskich obszarach morskich wszelkich niezbędnych środków, do zatopienia tego statku lub obiektu pływającego **włącznie**⁹. Oznacza to **możliwość użycia wszelkich dostępnych sił, środków i sposobów do likwidacji zagrożenia**.

⁷ Tamże, art. 11b, ust. 3.

⁸ Tamże, art. 11c, ust. 1.

⁹ Ustawa z dnia 4 września 2008 r. o ochronie żeglugi i portów morskich, art. 27, ust. 1, Dz. U. z 2016 r., poz. 49.

Podsumowując, należy stwierdzić, że obowiązujące obecnie akty prawne w sposób jednoznaczny wskazują **rolę wspierającą** Sił Zbrojnych (w tym WS) wobec Policji czy Straży Granicznej w przeciwdziałaniu zagrożeniom o charakterze terrorystycznym na terenie kraju. Oznacza to, że użycie WS powinno być traktowane jako uzupełnienie działań podejmowanych przez Policję (BOA, SPAP, SAT) czy Straż Graniczną, a nie ich substytut lub konkurencję. Przytoczone przez autora ustawy umożliwiają zaangażowanie pododdziałów i oddziałów z Wojsk Specjalnych na **różnych etapach występujących zagrożeń o charakterze terrorystycznym**, jednak ich uprawnienia i tryb aktywacji będą się różniły w zależności od aktu prawnego, na mocy którego są użyte. Dużym utrudnieniem jest znaczne rozproszenie tychże uprawnień w różnych ustawach, co wymusza opracowanie stosownych wytycznych w tym zakresie przez organy dowodzenia WS tak, aby żołnierze wiedzieli, na jakich zasadach mogą działać i jakie uprawnienia im przysługują. Jest to niezmiernie istotne, gdyż nie należy zapominać, że każde użycie broni bądź środków przymusu bezpośredniego jest obarczone ryzykiem poniesienia odpowiedzialności karnej przez żołnierza, który je zastosuje lub wyda rozkaz ich użycia, a warunki w jakich takie decyzje zapadają są ekstremalne. Oznacza to konieczność wydawania przez Dowództwo Komponentu Wojsk Specjalnych **niebudzących wątpliwości zasad użycia siły** dla pododdziałów wydzielanych w wymienionych okolicznościach z Jednostek Wojsk Specjalnych (JWS). Określone natomiast w *Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 21 lipca 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu organizacji współdziałania oddziałów i pododdziałów Policji z oddziałami i pododdziałami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w przypadku wprowadzenia trzeciego lub czwartego stopnia alarmowego zasady współdziałania SZ oraz Policji w sposób jednoznaczny wskazują na kierowniczą rolę przedstawicieli Policji bądź Żandarmerii Wojskowej w prowadzeniu działań kontrterrorystycznych na terenie kraju, aczkolwiek ingerują w sposób realizacji zadań przez pododdziały WS.*

Ogólne zasady użycia Wojsk Specjalnych

Wojska Specjalne RP (WS) dysponują wyselekcjonowanym, wysoce wyszkolonym personelem zdolnym do realizacji złożonych zadań, które mogą być prowadzone we wszystkich stanach bezpieczeństwa państwa. Do zasadniczych zadań realizowanych przez WS¹⁰ zalicza się:

- wsparcie militarne,

¹⁰ DD-3.5 (A) *Operacje Specjalne*, MON Centrum Doktryn i Szkolenia, Bydgoszcz, 2016.

- rozpoznanie specjalne,
- akcje bezpośrednie.

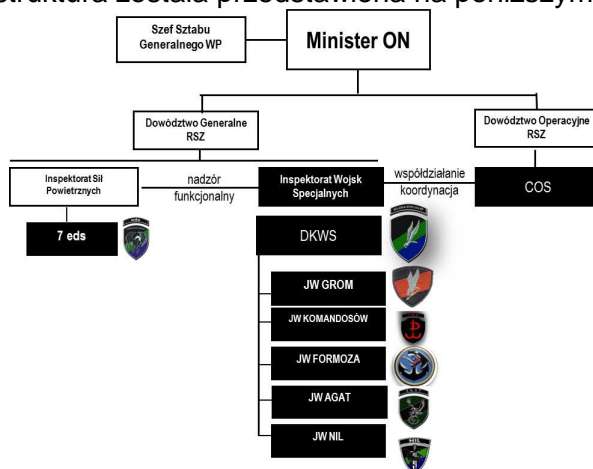
A do pozostałych zadań:

- działania przeciwrebelianckie,
- **zwalczanie terroryzmu (konterroryzm),**
- **przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu BMR oraz materiałów chemicznych, biologicznych, radiologicznych i jądrowych,**
- **operacje odbijania zakładników,**
- działania łącznikowe.

Jak z powyższego wynika, część ich zadań, takich jak: zwalczanie terroryzmu, przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu BMR oraz materiałów chemicznych, biologicznych, radiologicznych i jądrowych czy operacje odbijania zakładników, wpisuje się w przeciwdziałanie zagrożeniom o charakterze terrorystycznym.

Oddziały i pododdziały Wojsk Specjalnych są wyposażone w specjalistyczny sprzęt dobrany pod kątem przewidywanych dla nich zadań, w tym taki, który nie występuje w pozostałych Rodzajach Sił Zbrojnych¹¹. Same Wojska Specjalne mają przy tym **charakter zaczepny** oraz zdolność do realizacji działań **o charakterze punktowym prowadzonych z dużą precyzją**. Mogą one realizować zadania **samodzielnie lub we współdziałaniu** z pozostałymi RSZ, a także układem pozamilitarnym. Wszystko to powinno być brane pod uwagę przed ich zaangażowaniem do pomocy w przeciwdziałaniu zagrożeniom o charakterze terrorystycznym.

Obecnie Wojska Specjalne liczą ok. 3 tysięcy żołnierzy i pracowników wojska, a ich struktura została przedstawiona na poniższym rysunku 2.

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 2. Struktura Wojsk Specjalnych RP w maju 2017 r.

¹¹ Do Rodzajów Sił Zbrojnych RP obecnie zalicza się: Wojska Lądowe, Siły Powietrzne, Marynarkę Wojenną, Wojska Specjalne oraz Wojska Obrony Terytorialnej.

W aspekcie przeciwdziałania zagrożeniom o charakterze terrorystycznym Wojska Specjalne są w stanie wydzielać w zależności od potrzeb zadaniowe zespoły bojowe/szturmowe bądź mniejsze pododdziały, które w zależności od tego z jakich JWS są wydzielane oraz ich składu mogą dysponować różnymi zdolnościami. Należy zwrócić uwagę, że każda z JWS posiada własną specyfikę działania i dostosowane do niej wyposażenie oraz system szkolenia w wyniku czego ich **zakresy działania oraz możliwości nie dublują się, a uzupełniają**. Do zasadniczych zdolności poszczególnych JWS w aspekcie rozpatrywanego problemu należy zaliczyć:

Jednostka Wojskowa GROM(JWG):

- zdolność do prowadzenia działań o charakterze kontrterrorystycznym (w tym szczególnie operacji uwalniania zakładników) zarówno w środowisku lądowym i morskim, samodzielnie, jak i we współdziałaniu z SZ RP (w tym innymi JWS), Policją i Strażą Graniczną;
- zdolność do likwidacji materiałów wybuchowych (w tym IED¹² i VBIED¹³) wykorzystywanych w celach terrorystycznych;
- zdolność do pobierania próbek środków broni masowego rażenia (BMR);
- zdolność do samodzielnego przemieszczania się do rejonu działań drogą lądową i morską przy wykorzystaniu organicznych środków transportu;
- zdolność do przerzutu drogą lądową, wodną i powietrzną na duże odległości wraz z zastosowaniem różnych technik desantowania przy wykorzystaniu wsparcia ze strony pozostałych RSZ.

Jednostka Wojskowa Komandosów (JWK):

- zdolność do prowadzenia działań o charakterze kontrterrorystycznym (w tym w operacji uwalniania zakładników), zarówno w środowisku lądowym i wód śródlądowych, samodzielnie, jak i we współdziałaniu z SZ RP (w tym innymi JWS), Policją i Strażą Graniczną;
- zdolność do likwidacji materiałów wybuchowych (w tym IED i VBIED) wykorzystywanych w celach terrorystycznych;
- zdolność do pobierania próbek środków BMR;
- zdolność do samodzielnego przemieszczania się do rejonu działań drogą lądową i wodami śródlądowymi przy wykorzystaniu organicznych środków transportu;
- zdolność do przerzutu drogą lądową, wodną i powietrzną na duże odległości wraz z zastosowaniem różnych technik desantowania przy wykorzystaniu wsparcia ze strony pozostałych RSZ.

¹² IED (ang. Improvised Explosive Device) – improwizowany ładunek wybuchowy.

¹³ VBIED (ang. Vehicle-borne Improvised Explosive Device) – improwizowany ładunek wybuchowy skonstruowany na bazie pojazdu, inaczej: samochód-pułapka.

Jednostka Wojskowa Formoza (JWF):

- zdolność do prowadzenia działań o charakterze kontrterrorystycznym przede wszystkim w środowisku morskim oraz na wybrzeżu, samodzielnie, jak i we współdziałaniu z SZ RP (w tym innymi JWS), Policją i Strażą Graniczną;
- zdolność do likwidacji materiałów wybuchowych (w tym IED i VBIED) wykorzystywanych w celach terrorystycznych;
- zdolność do samodzielnego przemieszczania się do rejonu działań drogą lądową i morską przy wykorzystaniu organicznych środków transportu;
- zdolność do przerzutu drogą lądową, wodną i powietrzną na duże odległości wraz z zastosowaniem różnych technik desantowania przy wykorzystaniu wsparcia ze strony pozostałych RSZ.

Jednostka Wojskowa Agat (JWA):

- zdolność do wsparcia kinetycznego innych JWS oraz Policji i Straży Granicznej w prowadzeniu działań o charakterze kontrterrorystycznym zarówno w środowisku lądowym i morskim;
- zdolność do samodzielnego przemieszczania się do rejonu działań drogą lądową z wykorzystaniem organicznych środków transportu o zwiększonej ochronie balistycznej (pojazdy M-ATV);
- zdolność do przerzutu drogą lądową, wodną (środkami nawodnymi) i powietrzną na duże odległości wraz z zastosowaniem różnych technik desantowania przy wykorzystaniu wsparcia ze strony pozostałych RSZ.

Jednostka Wojskowa Nil (JWN):

- zdolność do prowadzenia rozpoznania obrazowego (m.in. z wykorzystaniem bezałogowych statków powietrznych), osobowego i radioelektronicznego;
- zdolność do zabezpieczenia pod względem logistycznym działań pododdziałów WS wykonujących zadania kontrterrorystyczne;
- zdolność do rozwinięcia środków dowodzenia i łączności niejawnej na szczeblu komponentu WS;
- zdolność do przerzutu drogą lądową, wodną i powietrzną na duże odległości wraz z zastosowaniem różnych technik desantowania przy wykorzystaniu wsparcia ze strony pozostałych RSZ.

7 Eskadra Działań Specjalnych (7eds):

- zdolność i doświadczenie w skrytym przetruciu pododdziałów WS o każdej porze doby i trudnych warunkach atmosferycznych w warunkach wysokiego ryzyka;
- zdolność do wsparcia z powietrza działań o charakterze kontrterrorystycznym (w tym np. prowadzenia ognia przez snajperów ze śmigłowców).

Jak więc z powyższego wynika WS prezentują dużą wszechstronność pod względem środowiska prowadzenia działań, gdyż mogą je prowadzić

zarówno na różnych platformach, jak i z wykorzystaniem różnych środków przetrzutu (w tym organicznych). Posiadane przez JWS zdolności umożliwiają wykorzystanie każdej z nich do przeciwdziałania zagrożeniom o charakterze terrorystycznym, przy czym do realizacji zadań najbardziej złożonych przewiduje się JWG. Ponadto żołnierze JWG, JWK i JWF czynnie uczestniczyli w operacjach bojowych w Iraku i Afganistanie, gdzie również prowadzili działania konterterrorystyczne.

Bardzo istotne jest przy tym przestrzeganie obowiązujących w NATO i SZ RP zasad użycia WS¹⁴, którymi są:

- wczesna obecność (użycie) – oznaczająca zaangażowanie WS na jak najwcześniejszym etapie kryzysu bądź konfliktu, co umożliwia dokładne zaplanowanie i rozpoczęcie działań specjalnych z efektem zaskoczenia wobec strony przeciwnej, a tym samym stworzenie własnym siłom konwencjonalnym warunków do uzyskania przewagi;

- wybór celów wysokowartościowych – czyli użycie WS przeciwko obiektom/celom o strategicznym lub operacyjnym znaczeniu. Zasada ta wynika z relatywnie niewielkiej liczebności personelu i zasobów WS, które powinny być wykorzystane w sposób uzasadniony, z reguły w przypadkach, gdzie pozostałe wojska/siły nie są w stanie samodzielnie podołać zadaniom;

- dostęp do informacji rozpoznawczych i wywiadowczych – wynikający z braku posiadania przez WS osobnych jednostek i komórek wywiadowczych samodzielnie prowadzących zbieranie informacji ze źródeł innych niż jawne bądź dostarczone przez przełożonych lub wywiad naszego kraju lub sojuszników. Bez posiadania dostarczonych przez wywiad wstępnych danych nie jest możliwe rozpoczęcie planowania jakiegokolwiek akcji czy operacji specjalnej. Z uwagi na znaczenie prowadzonych działań i ich specyfikę WS starają się pozyskiwać informacje z różnorodnych źródeł, dzięki czemu możliwa jest weryfikacja pozyskanych danych i zaplanowanie działań w sposób dający jak największą szansę na odniesieniu sukcesu przy minimalizacji ryzyka;

- zrozumiałe relacje dowodzenia i kierowania – czyli maksymalne uproszczenie łańcucha dowodzenia oraz integracja działań z pozostałymi zaangażowanymi siłami (czy to wojskami konwencjonalnymi czy siłami policji/straży granicznej) za pomocą komórek łącznikowych, aby w sposób szybki i przejrzysty mogły być podejmowane decyzje przez osoby dowodzące bądź kierujące działaniami czy operacją;

- terminowe podejmowanie decyzji – wynikające z potrzeby zintegrowania wysiłków pododdziałów WS z pozostałymi siłami zaangażowanymi w prowadzenie danych działań tak, aby osiągnąć efekt synergii;

¹⁴ DD-3.5 (A) *Operacje Specjalne*, pkt 0205, MON Centrum Doktryn i Szkolenia, Bydgoszcz, 2016.

- bezpieczeństwo operacji – wynikające z potrzeby zachowania w tajemnicy faktu użycia WS, co związane jest zarówno z bezpieczeństwem prowadzonych działań, jak i samych operatorów. Złamanie zasady bezpieczeństwa operacji może mieć katastrofalny wpływ na prowadzone działania, uniemożliwiając osiągnięcie sukcesu. Autor ma tu szczególnie na myśli zagadnienia związane z kontaktami z mediami, a szczególnie ich dostępem do informacji. Ze względu na charakter prowadzonych przez nie działań dostęp środków masowego przekazu do informacji dotyczących użycia WS w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom o charakterze terrorystycznym powinien być praktycznie zredukowany do minimum.

Reasumując, po pierwsze – obecnie posiadane przez WS zdolności oraz ich uderzeniowy charakter predysponują je przede wszystkim do wsparcia działań kontrterrorystycznych Policji oraz zadań o podobnym charakterze na rzecz Straży Granicznej. Po drugie – szeroki wachlarz posiadanych zdolności przez poszczególne JWS wskazuje na różnorodne możliwości ich wykorzystania, począwszy od prowadzenia rozpoznania (specjalnego, obrazowego, osobowego, radioelektronicznego) po realizację działań o charakterze uderzeniowym (akcje bezpośrednie), neutralizację materiałów wybuchowych oraz zbieranie próbek BMR. Po trzecie – określone w *Ustawie AT* zasady przekazania informacji o zagrożeniach o charakterze terrorystycznym ograniczają odpowiednio wczesny dostęp do informacji na ich temat przez WS, co może mieć negatywny wpływ na ich użycie. Konieczne jest więc sprawne i bezpieczne przekazywanie informacji przez służby specjalne, Policję oraz Straż Graniczną do pododdziałów wydzielonych z WS w celu skutecznego przygotowania i przeprowadzenia działań. Po czwarte – konieczne jest ograniczenie charakteru informacji przekazywanych do środków masowego przekazu oraz możliwości dokumentowania przez nie działań, co warunkuje przestrzeganie zasad bezpieczeństwa operacji.

Możliwości użycia Wojsk Specjalnych RP do przeciwstawienia się zagrożeniom o charakterze terrorystycznym

Na podstawie przeprowadzonej analizy obowiązującego stanu prawnego oraz potencjału, zdolności, a także zasad życia WS można wskazać możliwości ich użycia. W przypadku przeciwdziałania zagrożeniom o charakterze terrorystycznym **na terenie naszego kraju** należy założyć dwa zasadnicze sposoby: **pośredni** oraz **bezpośredni**. Zaangażowanie pośrednie oznaczać może m.in. wydzielenie na rzecz służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek (np. Policji lub Straży Granicznej) doradców bądź też udostępnienie sprzętu wojskowego lub obiektów niezbędnych do

realizacji zadań przez wymienione służby. Sposób ten może być zastosowany wtedy, kiedy Policja lub Straż Graniczna są praktycznie w stanie same poradzić sobie z pojawiającymi się zagrożeniami samodzielnie przy minimalnej pomocy ze strony Sił Zbrojnych. Zaletą takiego rozwiązania będzie możliwość jego realizacji przede wszystkim w ramach bilateralnej współpracy pomiędzy Siłami Zbrojnymi a Policją oraz Strażą Graniczną w ramach podpisanych umów dwustronnych pomiędzy MON, a MSWiA bez konieczności wydawania dodatkowych aktów prawnych, tj. postanowienia Prezydenta RP oraz decyzji Ministra Obrony Narodowej.

W przypadku jednak, gdy posiadane przez Policję oraz Straż Graniczną siły i środki są niewystarczające, możliwe jest zaangażowanie Wojsk Specjalnych w sposób bezpośredni. Skala takiego zaangażowania może być zróżnicowana i obejmować:

- wzmocnienie Samodzielnych Pododdziałów Antyterrorystycznych Policji (SPAP), Sekcji Antyterrorystycznych (SAT), Biura Operacji Antyterrorystycznych (BOA) Policji oraz analogicznych pododdziałów w Straży Granicznej za pomocą potrzebnych żołnierzy WS wyposażonych w stosowny sprzęt (np. snajperów, pirotechników, obsług wraz z bezzałogowymi aparatami latającymi etc.);

- wzmocnienie Straży Granicznej pododdziałami WS w ochronie granicy (w tym prowadzenie przez nie rozpoznania specjalnego, patrolowania, rozpoznania obrazowego, rozpoznania radioelektronicznego czy osobowego, a także organizacji akcji bezpośrednich prowadzonych na rzecz placówek i oddziałów Straży Granicznej);

- realizację zadań w ramach działań pk. RENEGADE;

- wykonanie zadań wspierających na rzecz prowadzonych przez Policję lub Straż Graniczną działań poprzez np. izolację obiektów, prowadzenie rozpoznania obrazowego, radioelektronicznego czy osobowego, użycie środków przeciwdziałania IED, przerzut pododdziałów Policji czy Straży Granicznej z wykorzystaniem środków transportowych WS bądź też przeprowadzenie akcji mających za zadanie odciążenie uwagi od działań podejmowanych przez Policję czy Straż Graniczną;

- wspólne z pododdziałami antyterrorystycznymi Policji czy analogicznymi pododdziałami Straży Granicznej przeprowadzenie akcji bezpośredniej (na jeden lub kilka obiektów) według razem opracowanego planu oraz przy zachowaniu zasady, że całością takich akcji dowodzi przedstawiciel Policji lub Straży Granicznej;

- wykonanie samodzielnej akcji bezpośredniej (przy ew. wsparciu ze strony Policji czy Straży Granicznej) przez pododdział Wojsk Specjalnych w sytuacji, gdy zaistniała sytuacja wyczerpała możliwości wykorzystania sił i środków Policji bądź Straży Granicznej. Zdaniem autora w takiej sytuacji osobą odpowiedzialną za planowanie, zorganizowanie i przeprowadzenie akcji powinien być przedstawiciel z WS, gdyż w tym przypadku to podod-

dział/pododdziały WS będą głównymi realizatorami prowadzonej akcji, a co się z tym wiąże, będą ponosić główną odpowiedzialność za jej skutki.

Możliwości użycia Wojsk Specjalnych do przeciwstawienia się zagrożeniom o charakterze terrorystycznym nie ograniczają się jednak tylko do realizacji zadań na terenie kraju. Na mocy *Ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami kraju* oraz zapisów art. 19 *Ustawy AT* możliwe jest również **ich użycie poza granicami naszego państwa**. *Ustawa o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami kraju* przewiduje bowiem możliwość obecności jednostek wojskowych poza granicami państwa w celu udziału m.in. w akcji zapobieżenia aktom terroryzmu lub ich skutkom. Ich udział jest możliwy na mocy wydania przez Prezydenta RP postanowienia na wniosek Prezesa Rady Ministrów, przy czym o przedmiotowym postanowieniu są informowani Marszałkowie Sejmu i Senatu. Rozważając możliwości użycia WS do przeciwdziałania zagrożeniom o charakterze terrorystycznym za granicą, można wyszczególnić zasadniczo trzy warianty:

- przeprowadzenia działań o charakterze kontrterrorystycznym na terenie innego państwa przy założeniu braku posiadania przez nie zdolności do przeprowadzenia samodzielnej akcji odbicia zakładników, wśród których znajdują się obywatele polscy oraz wyrażenie zgody przez państwowo-gospodarza na użycie pododdziałów Wojsk Specjalnych RP na jego terytorium. W takiej sytuacji zaangażowanie WS mogłoby przebiegać analogicznie jak w przypadku prowadzenia tego typu działań na terenie kraju podczas wsparcia rodzimej Policji oraz Straży Granicznej;

- prowadzenie działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie terroryzmowi na terenie państw zdestabilizowanych w ramach operacji reagowania kryzysowego NATO/UE lub koalicji. W takim wypadku zadania realizowane przez WS prowadzone muszą być na podstawie mandatu oraz podstaw prawnych wydanych dla całych sił NATO/Sojuszu bądź koalicji, a same WS będą w nich jednym z uczestników, stanowiąc część komponentu sił specjalnych sojuszu/koalicji, a jednocześnie Polskim Kontyngentem Wojskowym lub wchodząc w skład większego Polskiego Kontyngentu Wojskowego i realizując część jego zadań bądź też stanowiąc jego wydzieloną część, aczkolwiek podporządkowaną pod względem realizacji zadań operacyjnych komponentowi wojsk specjalnych sojuszu/koalicji. Zakres oraz rodzaj realizowanych zadań będzie przy tym analogiczny do tych znanych z przeprowadzonej operacji w Iraku czy Afganistanie. Z kolei zakres zasad użycia siły wynikał będzie z tych przewidzianych dla wszystkich sił sojuszu/koalicji biorących udział w danej operacji z uwzględnieniem specyfiki oraz charakteru wykonywanych zadań przez wielonarodowe siły specjalne;

- przeprowadzenie akcji bezpośredniej bądź akcji odbicia zakładników na terytorium państwa współpracującego lub wspierającego terrory-

stów. W takim przypadku do przeprowadzenia tego typu działań konieczne będą przede wszystkim podstawy prawne wynikające nie tylko z prawa narodowego, lecz także międzynarodowego, posiadanie narodowych środków przetrwania o znacznym zasięgu oraz możliwościach¹⁵, a także posiadanie dostępu do bieżących informacji wywiadowczych zdobywanych i udostępnianych przez własne służby specjalne bądź naszych sojuszników. Realizacja takiego zadania może wymagać zaangażowania również sił i środków z pozostałych RSZ. Najlepszymi przykładami tego typu działań kontrterrorystycznych są akcje prowadzone przez izraelskie wojska specjalne skierowane przeciwko palestyńskim organizacjom terrorystycznym¹⁶ czy też działania amerykańskich i brytyjskich wojsk specjalnych na terenie Afganistanu znajdującego się pod kontrolą talibów prowadzone na początku operacji pk. *Enduring Freedom*¹⁷.

Reasumując, istnieje szereg możliwości użycia WS do przeciwstawienia się zagrożeniom o charakterze terrorystycznym zarówno na terenie kraju, jak i poza nim. Formy oraz zakres użycia wydzielanych sił i środków mogą się znacznie różnić w zależności od wynikających w danej chwili potrzeb, przy czym możliwe jest ich wykorzystanie również do realizacji działań o charakterze prewencyjnym poza granicami kraju bądź na zaistniałe tam sytuacje kryzysowe z udziałem obywateli naszego kraju, co leży poza możliwościami Policji czy Straży Granicznej. Jednakże w takim przypadku niezbędne jest pozyskanie zarówno środków przetrwania o znacznie większych możliwościach niż obecnie, jak i posiadanie dobrze funkcjonujących służb wywiadowczych (najlepiej własnych) bądź dostępu do innych źródeł informacji (np. rozpoznania satelitarnego), bez których nie da się skutecznie zaplanować i przeprowadzić jakichkolwiek działań.

Zakończenie

Zasadniczym problemem rozpatrywanym w treści artykułu było ustalenie: W jaki sposób wykorzystać Wojska Specjalne naszego państwa do przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym? W tym celu wskazano zasady i przedstawiono możliwości użycia wojsk specjalnych. Z przeprowa-

¹⁵ Autor ma tu na myśli przede wszystkim samoloty i śmigłowce posiadające duży zasięg, zdolność tankowania w powietrzu oraz własne systemy walki radioelektronicznej zdolne do zakłócenia systemu obrony powietrznej państwa wspierającego terrorystów.

¹⁶ Przykładem może być przechwycenie przez izraelskich komandosów z Flotyli-13 przy wsparciu Sił Powietrznych Izraela statku Karine A przewożącego nielegalnie broń z Iranu dla Hamasu 3 stycznia 2002 r., co zostało opisane w książce Bar-Zohara M. Mishala N., *Nie ma zadań niewykonalnych. Brawurowe operacje izraelskich sił specjalnych*, Rebis, Poznań, 2016, s. 285-294.

¹⁷ P. Paździorek, *Komponent Wojsk Specjalnych w operacji połączonej*, AON, Warszawa, 2015, s. 206-225.

dzanej przez autora analizy dokumentów oraz zgromadzonych efektów obserwacji wynika, że użycie Wojsk Specjalnych w świetle obowiązującego obecnie prawa, posiadanego przez WS potencjału i zdolności do przeciwdziałania zagrożeniom o charakterze terrorystycznym jest jak najbardziej możliwe i uzasadnione, jeśli wymaga tego sytuacja. Należy przy tym jednak pamiętać, że ich użycie będzie się znacznie różnić w zależności od aktu prawnego, na mocy którego będą realizować stawiane przed nimi zadania. Z uwagi na posiadane unikalne zdolności powinny być one wykorzystywane zgodnie ze swoim przeznaczeniem oraz zasadami ich użycia, co należy uświadamiać osobom odpowiedzialnym za podejmowanie decyzji w tym zakresie. Pododdziały WS powinny również w ramach swojej bieżącej działalności szkolić się na realnych obiektach wspólnie z wydzielonymi z Policji oraz Straży Granicznej pododdziałami przeznaczonymi do przeciwdziałania zagrożeniom o charakterze terrorystycznym, gdyż tylko w ten sposób możliwe będzie wypracowanie wspólnych procedur i technik działania niezbędnych do prowadzenia wspólnych działań jeszcze zanim pojawi się zagrożenie. Jest to niezmiernie ważne z uwagi na dynamikę sytuacji, jaka może zaistnieć na skutek pojawienia się zagrożeń o charakterze terrorystycznym. Bardzo istotne jest również stworzenie stałych więzi w zakresie współpracy oraz wymiany informacji pomiędzy służbami specjalnymi, Policją, Strażą Graniczną a Wojskami Specjalnymi, gdyż tylko w ten sposób możliwa będzie realizacja przygotowań do przeciwdziałania zagrożeniom na podstawie aktualnych danych. Realizacja wymienionych postulatów jest niezbędna do osiągnięcia efektu synergii, który może się okazać kluczowy do skutecznego zapewnienia bezpieczeństwa naszych obywateli i państwa w obliczu dynamicznych zmian, jakie zachodzą w sferze bezpieczeństwa.

Bibliografia

1. DD-3.5 (A) *Operacje Specjalne*, MON, Centrum Doktryn i Szkolenia, Bydgoszcz, 2016.
2. Paździorek Piotr, *Komponent Wojsk Specjalnych w operacji połączonej*, AON, Warszawa, 2015.
3. *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji*, Dz. U. z 2015 r., poz. 355.
4. *Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej*, Dz. U. z 1990 r., nr 78, poz. 462.
5. *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny*, Dz. U. z 1997 r., nr 88, poz. 553 z późn. zm.
6. *Ustawa z dnia 4 września 2008 r. o ochronie żeglugi i portów morskich*, Dz. U. z 2016 r., poz. 49.

POLISH SPECIAL OPERATIONS FORCES – RULES AND POTENTIAL EMPLOYMENT TO COUNTER TERRORIST THREATS

Polish Special Operations Forces (POLSOF) are one of five branches in the Polish Armed Forces. Thanks to their unique capabilities, selected personnel, and sophisticated equipment, they play a crucial role in the Polish national security system. However, the changes in security environment mean that the services responsible for national security (i.e. the Police, Border Guard) might not be capable of coping with potential threats efficiently on their own. If this happens, POLSOF can be used to restore national security in close co-operation with other actors responsible for this area.

In this paper, the author analyses legal aspects, capabilities, and possibilities of how POLSOF can be employed to deal with threats posed by terrorists in an efficient manner, and what requirements must be satisfied in order to accomplish it.